

УДК 378.091.3:355.237]:005.336.2
DOI 10.32782/2412-9208-2024-2-93-104

**MANAGERIAL COMPETENCE AS A COMPONENT
IN THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE FUTURE
TACTICAL-LEVEL OFFICERS**

**УПРАВЛІНСЬКА КОМПЕТЕНТІСТЬ ЯК СКЛАДОВА
У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ОФІЦЕРІВ ТАКТИЧНОГО РІВНЯ**

Svitlana KUSHNIRUK,
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor,
Head of the Department of Pedagogy,
Ukrainian Mykhailo Drahomanov
State University
9, Pirogova Ave., Kyiv, 01601, Ukraine

Світлана КУШНІРУК,
доктор педагогічних наук,
професор,
завідувачка кафедри педагогіки,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601,
Україна

sakushniruk@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-7833-8923>

Ivan KUSHNIRUK,
Postgraduate Student of Specialty
011 Educational,
Pedagogical Sciences
Department of Educational Studies
and Pedagogical Innovation,
University Hryhoriy Skovoroda
in Pereyaslav
30, Sukhomlinskogo Str., Pereyaslav,
Kyiv region, 08401, Ukraine

Іван КУШНІРУК,
аспірант спеціальності 011 Освітні,
педагогічні науки
кафедри освітології та педагогічної
інноватики,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі
вул. Сухомилинського, 30,
м. Переяслав, Київська обл., 08401,
Україна

iikushniruk@ukr.net

<https://orcid.org/0009-0000-3408-7712>

ABSTRACT

Generalization of scientific achievements, highlighted on the pages of modern psychological and pedagogical works, made it possible to formulate an interpretation of such concepts as «competence», «professional competence of a specialist», «managerial competence of a future tactical officer» and «managerial culture as an integral qualitative characteristic of the individual».

The components (components) of professional competence of future tactical officers in the process of professional training are allocated and scientifically substantiated,

namely: methodological, regulatory, managerial (managerial), design, research, didactic, communicative.

On the basis of the analytical approach, the components of the structure of managerial competence of tactical officers in the process of professional training, highlighted in scientific and pedagogical works, are analyzed. In the course of the study, the following components of the structure of managerial competence and its indicators in future officers of the tactical level have been allocated, namely: motivational – awareness of one's own priorities, inclination to a certain management style, ability to clearly predict the goals and objectives of managerial activity; cognitive – the presence of a complex of theoretical pedagogical knowledge, ability to make balanced and well-grounded management decisions, preparedness for the use of information in the form of management technologies; activity – the ability to plan and organize the educational process in a higher education institution (manage your time and the time of students), apply innovative educational technologies in management, as well as resolve conflicts; ability to work in a team; personal – introspection, adequate assessment and reflection of one's own activities, the behavior of others, their correction; ability to continuous professional development; mastering a set of personal and professional qualities of character, manifested in an individual management style.

Key words: *competence, managerial competence, specialist, future officer of the tactical level, structure, component.*

Вступ. Управлінська компетентність випускників ЗВО України, в яких здійснюється професійна підготовка майбутніх кадрів для ЗСУ та правоохоронної системи (Служби безпеки України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби тощо), є індикатором їх підготовленості до професійної діяльності й обстоювання активної позиції у повсякденній діяльності свого структурного підрозділу чи сектора безпеки й оборони України (СБОУ) із дотриманням вимог відповідної інституції.

У зв'язку з цим виникає необхідність у професійній підготовці нової генерації фахівців-управлінців, що відповідно до вимог часу орієнтована на опанування здобувачами відкритих для освітніх інновацій нових технологій, які уможливають для них уміле поєднання у професійній діяльності функцій менеджера, фасилітатора та модератора [10].

Нині в Україні компетентнісний підхід є одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи вищої освіти майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі професійної підготовки, який забезпечує втілення концепції їх навчання та виховання і передбачає фахову підготовку висококваліфікованих працівників, які досконало володіють професією й орієнтуються в суміжних галузях діяльності, здатні на самопожертву, підготовлені до постійного кар'єрного зростання, соціальної та професійної мобільності.

Актуальність дослідження зумовлена низкою суперечностей, які виникають між підвищеними вимогами, що пред'являються суспільством до управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки; об'єктивною потребою в інновацій-

них змінах і реформуванні вищої освіти й традиційною системою професійної підготовки майбутніх офіцерів тактичного рівня; необхідністю формування у свідомості майбутніх офіцерів тактичного рівня управлінської компетентності та недостатністю технологічного і навчально-методичного забезпечення для їх професійної підготовки.

Аналіз науково-методичної та спеціальної літератури в обраному напрямі дослідження дав змогу виокремити праці низки науковців (Ю. Бережний, О. Бойко, М. Головань, М. Криштанович, С. Криштанович, О. Керекеша-Попова, С. Кушнірук, Г. Кудрявцева, Т. Мацєвко, Л. Моторна, С. Мосов, О. Прохоров, І. Руснак, В. Стасюк, Л. Суф'янова, К. Сідіропуло, Ю. Тарасюк, В. Телелим, Р. Торчевський, О. Хацаюк, В. Шемчук, О. Шапран, В. Ягупов та інші), у яких висвітлені актуальні питання формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня до виконання завдань за призначенням у системі їх професійної освіти.

Мета дослідження – наукове обґрунтування основних компонентів структури управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня Збройних Сил України у процесі їх професійної підготовки у ЗВО.

У педагогічній літературі «компетентність», здебільшого, тлумачать так: динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів і світоглядних орієнтацій, інших особистих якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (Закон України «Про освіту» [4, ст. 1]).

Зазначимо, що в сучасних психолого-педагогічній наукових працях поняття «*професійна компетентність*», «*професійно-педагогічна компетентність*», «*педагогічна компетентність*» потрактовуються як синонімічні явища.

Так Л. Моторна твердить про те, що «*професійна компетентність фахівця*» це інтегроване й комплексне явище, що поєднує у собі професійно важливі й особисті якості особистості (*знання, уміння та навички, показники загальної культури*), прагнення до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творче й відповідальне ставлення до своєї справи [11]. М. Криштанович, С. Криштанович тлумачать її як наявність не лише значного обсягу знань і досвіду, але й умінь актуалізувати накопичені знання і вміння, у потрібний момент ними послуговуватися у процесі виконання своїх професійних функцій у закладі вищої освіти [7, с. 21]. М. Головань зазначає, що професійна компетентність – це складне інтегративно-динамічне особисте утворення, що відображає підготовленість і здатність людини професійно виконувати наукові та педагогічні функції відповідно до схвалених у суспільстві освітніх нормативів й стандартів [15].

Різні підходи до інтерпретації суті професійної компетентності пояснюються тим, що тлумачення цього поняття є динамічним і багатограним. Його значення трансформується відповідно до змін, що відбуваються в суспільстві та освіті. Ми поділяємо думки провідних учених про те, що поєднання особистісного та діяльнісного підходів слугує основою для формування професійної компетентності й передбачає сформованість у майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки практичних умінь і навичок на основі ґрунтовних теоретичних знань, значимих особистих якостей, професійних мотивів і світоглядних орієнтацій, що забезпечують високий рівень самоорганізації фахівця та зумовлюють його підготовленість до виконання різноманітних професійних обов'язків.

Саме тому професійну компетентність майбутнього офіцера тактичного рівня потрактуємо як інтегровану якість особистості, що передбачає формування практичних умінь і навичок на основі теоретичних знань, розвиток професійних мотивів і світоглядних орієнтацій, значимих особистих якостей, що забезпечують його здатність виконувати професійні функції та самостійно розв'язувати професійні проблеми та ситуації.

Отже, професійна компетентність майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки є результатом їх професійної підготовки та важливою умовою її ефективності.

До основних складових професійної компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки, на думку провідних вчених, належать:

- нормативно-правова – знання трудового законодавства, освітніх та галузевих норм і стандартів, на основі яких відбувається здійснення професійної діяльності у правовому полі [13; 14];

- управлінська (менеджерська) – управління пізнавальною діяльністю суб'єктів освітнього процесу, підтримка їх професійного розвитку, сприяння розвитку їх творчої ініціативи, раціоналізації, винахідництва, впровадження досягнень вітчизняної та зарубіжної педагогічної й галузевої науки і техніки, використання передового педагогічного та виробничого досвіду, допомога у створенні робочої та навчальної атмосфери для тих, хто навчається або працює [13; 14];

- проєктувальна, що виражається у здатності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки забезпечити освітній процес відповідною нормативно-правовою документацією, програмами, планами й інноваційними проєктами [9];

- науково-дослідна – досвід у розв'язанні актуальних наукових проблем, розширення професійних знань, що формуються у здобувачів у процесі навчання та формування практичних навичок у ході виконання завдань для самостійної наукової роботи [5; 6; 8];

– дидактична – уміння навчати здобувачів вищої освіти мета-предметам та спецтехнологіям, сукупність методичних знань, умінь і навичок, індивідуальних, суб'єктних і особистих якостей; здатність проектувати, адаптувати, організовувати, вмотивувати, досліджувати й контролювати навчання, виховання та розвиток студентів, а також уміння організувати та здійснювати (виконувати) аудиторну та позааудиторну роботу [8; 9; 10; 19];

– комунікативна – володіння майбутніми викладачами – офіцерами тактичного рівня у процесі фахової підготовки ефективними прийомами, способами, методами, засобами міжособистісного спілкування у межах освітнього середовища, сформованість культури професійного мовлення та публічного виступу [1; 5; 8] тощо.

Враховуючи усе зазначене вище, управлінську компетентність будемо тлумачити як складову професійної компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки.

Ґрунтовний аналіз психолого-педагогічних наукових джерел засвідчує, що управлінська компетенція майбутнього офіцера тактичного рівня протрактовується як:

а) вид професійної компетентності, який забезпечує повноту та продуктивність виконання фахівцем управлінського циклу, що регулює оптимальне досягнення цілей освітнього процесу [3; 5];

б) універсальна особисто-професійна характеристика фахівця, що виражається в його підготовленості до задоволення рівних прав студентів на отримання якісної освіти, у володінні управлінськими функціями, в досвіді організації та здійснення взаємодії між учасниками освітнього процесу для досягнення окреслених цілей [2];

в) інтегральне поєднання здатності особистості до професійного розвитку із постійним ускладненням завдань і підвищенням рівня досягнень у процесі підготовки [15];

г) вміння та навички особистості в галузі управління; теоретичні та практико орієнтовані знання, здійснення випереджального планування та моделювання; прогнозування процесів навчання; управління власною діяльністю; управління діяльністю студентів у процесі навчання; управління добром і впровадженню технологій навчання; управління добром змісту навчання; здійснення управлінських функцій у процесі навчання завдяки вдосконаленню індивідуальних особистих якостей; самостійне набуття нових знань і умінь в галузі управління; вдосконалення професійної компетентності на основі осмислення ходу та результатів власної діяльності [6];

ґ) сукупність особистого, організаційного та функціонального, чи власне управлінського, компонентів. Особиста складова в управлінській компетенції охоплює соціальний інтелект, організаторські та кому-

нікативні здібності, вольові якості, рівень суб'єктивного контролю, спрямованість особистості майбутнього фахівця на самовдосконалення у сфері професійної діяльності та передбачає наявність у майбутнього офіцера тактичного рівня у процесі фахової підготовки розвинених управлінських якостей особистості, що є важливим чинником успішності його професійної діяльності.

Отже, управлінська компетентність у галузях педагогіки та менеджменту потрактовується як складне професійно-особисте утворення, що актуалізується в процесах управлінської діяльності фахівця і виконання ним професійних функцій та охоплює його знання, уміння, навички, особисті якості й здібності, світоглядні орієнтації та мотиви тощо [15].

Управлінська компетенція як одна зі складових професійної підготовки майбутнього офіцера тактичного рівня багато в чому обумовлена особистими якостями студента. Саме особисті якості є індикатором професійної компетентності, що забезпечує в майбутньому конкурентоспроможність фахівця. Всі отримані знання можуть бути зведені до «нуля», якщо у майбутнього фахівця не сформовані цілеспрямованість і потреба у професійному самовдосконаленні з метою подолання труднощів тощо.

Вищим проявом управлінської компетентності майбутнього офіцера тактичного рівня, а також мірою та способом творчого самовираження його особистості є *управлінська культура* як інтегральна якісна характеристика особистості, що охоплює комплекс управлінсько-педагогічних компетенцій (*управлінсько-педагогічні знання, вміння, світоглядні орієнтації, здібності і якості*) [15].

Управлінська культура окремого індивіда залежить від налагодження спеціальної роботи з фахівцями усередині самої організації або освітньої установи. Основними чинниками управлінської культури є: рівень розвитку культури суспільства в цілому, внутрішнє середовище організації, спрямованість її діяльності (галузєва належність), структура організації, особливості конкурентного середовища, усталені в організації підходи до управлінської діяльності, особисті якості вищих керівників [15].

Розв'язання проблеми ефективності формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки значною мірою залежить від окресленості та ступеня наукового обґрунтування її структури [1; 2; 5; 6].

На основі ґрунтовного аналізу наукових психолого-педагогічних джерел було з'ясовано, що дослідники виокремлюють переважно чотири основні компоненти у структурі управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки, а саме: мотиваційний (мотиваційно-світоглядний), діяльнісний (операційний, функціональний), когнітивний та особистісний [8; 11; 13 та ін.].

Так, мотиваційний компонент структури управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня являє собою сукупність мотивів і світоглядних орієнтацій щодо управлінської діяльності, а також цілей, потреб, морально-етичних настанов тощо. Він зумовлений важливістю позитивної мотивації до професійно-управлінської діяльності офіцера, яка є важливою складовою його професійної спрямованості. Мотиваційний компонент проявляється в активному прагненні майбутніх фахівців до самовизначення та навчання, особистого професійного розвитку, самовдосконалення, самоконтролю та спілкування з фахівцями-практиками у професійній сфері; у них сформована потреба в кар'єрному зростанні, що зумовлена бажанням отримати матеріально-фінансову стабільність та здобути підвищення соціального статусу [4; 5; 8; 10; 15].

В контексті дослідження особливостей формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у ЗВО провідне місце належить саме діяльнісному компоненту у структурі управлінської компетентності. Більшість фахівців [1; 2; 6; 17] до його складу зараховують способи управлінських дій, операції (засоби, форми, методи, прийоми, технології управлінського впливу, сформовані на рівні умінь та навичок) тощо.

Діяльнісний компонент професійної компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки являє собою взаємопов'язаний комплекс управлінських умінь і навичок, що забезпечують якість виконання управлінських функцій, а саме: інформаційно-аналітичних, планувально-прогностичних, організаторських, операційних, діагностувальних і самоменеджменту [16; 20].

Отже, для діяльнісного компонента необхідна наявність управлінських умінь і навичок, що спрямовані на практичне розв'язання управлінських проблем і ситуацій; сформованість досвіду управлінської діяльності (здатність визначати стратегію діяльності; здійснювати освітній та прогностичний аналіз, проектувати цілі, планувати, організовувати та контролювати освітній процес тощо).

Серед функцій найважливішими є операційні – це уміння координувати діяльність всіх суб'єктів освітнього процесу; узгоджувати дії здобувачів вищої освіти й встановлювати гармонію в колективі; управляти добром, впровадженням і застосуванням технологій навчання, формувати зміст навчання і здійснювати добір засобів навчання; забезпечувати інтелектуальне, культурно-освітнє та науково-творче оточення в студентському колективі.

Когнітивний компонент – це комплекс управлінських знань й усвідомлення суті управлінської діяльності в галузі професійної освіти, здатність ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, підготовленість до

застосування інформації у вигляді технологій управлінської діяльності [9; 18; 19].

Особистісний компонент – це сукупність професійно важливих якостей особистості, здатність її до постійного професійного самовдосконалення; оволодіння сукупністю особистих та професійних якостей, що проявляються в індивідуальному стилі управління, а саме: самоаналіз, адекватна оцінка й рефлексія власної діяльності, поведінки інших, їх корекція.

Висновки та перспективи. Отже, для формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки важливу роль відіграє її компонентна структура. Обґрунтування показників та критеріїв, педагогічних умов та концептуальної моделі формування управлінської компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня може становити перспективу подальших наукових пошуків з досліджуваної проблеми.

Література

1. Ажиппо О., Корольова М. Технологія формування управлінської компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2020. № 5(79). С. 5–11. doi:10.15391/snsnv.2020-5.001
2. Волотовська Т. П., Тимошко Г. М. Еклектичний характер розвитку управлінської компетентності у сфері освіти. *Scientific practice: modern and classical research methods*. 2021. Vol. 2. P. 130–136.
3. Глушко О. Компетентнісний підхід в освіті: європейський досвід. *Науково-педагогічні студії*. 2021. С. 8–21. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-8-21>.
4. Закон України «Про освіту» (№2145-VIII), прийнятий Верховною Радою України 05.09.2017.
5. Калінська О., Сушенцев О., Івасик І. Сутність і структура основних понять управлінської компетентності керівника закладу професійної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип 33. Т. 1. С. 360–367.
6. Керекеша-Полова О. В. Формування управлінської компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійно-педагогічної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: сп. 13.00.04 / Бердянський держ. пед. ун-т. Бердянськ, 2020. 317 с.
7. Криштанович М., Криштанович С. Особливості формування професійно-педагогічної компетентності викладача закладу вищої освіти у провідних країнах Європи. *Освітні обрії*. 2020. № 1(50). С. 18–21.
8. Кушнірук С. А., Бондарчук І. М. Освітньо-професійне середовище як інтегрований засіб накопичення та втілення інноваційного потенціалу викладачів і студентів фахового коледжу в університеті. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. 2023. Сер. № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип. 91. С. 145–150.
9. Кушнірук С., Лещенко Н. Формування управлінської компетентності майбутнього викладача ЗВО з використанням інноваційних освітніх технологій. *Освітньо-науковий простір* : науковий журнал. Вип. 4 (1 – 2023) / Український державний університет імені Михайла Драгоманова [гол. ред. д-р пед. наук, проф. Матвієнко О. В.]. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. С. 92–100.
10. Кушнірук С., Кушнірук І. Педагогічна фасилітація як необхідна складова ефективності впровадження технологій групової діяльності. *Сучасна освіта: стра-*

театрі та технології навчання молоді і дорослих: зб. наук. пр. / за ред. О. І. Шапран і Ю. П. Шапрана. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2024. С. 269–278.

11. Сідіропуло К. М. Формування управлінської компетентності педагогів у закладах освіти з використанням технологій управління. *Стратегії та технології навчання молоді і дорослих: зб. наук. пр.* Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2021. С. 221–227.

12. Сусліков Л. М., Студеняк І. П. Управління науковими проєктами: електронний навчальний посібник. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. 409 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28778>.

13. Тарасюк Ю. М. Формування управлінської компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців із військового управління. *Теорія і методика професійної освіти*. 2020. Вип. 26. С. 164–167.

14. Шапран О. І., Сідіропуло К. М. Професійна підготовка майбутніх викладачів вищої школи до управлінської діяльності засобами технологій управління конфліктами. *Сучасна освіта: стратегії та технології навчання: зб. наук. праць / наук. ред. О. І. Шапран*. Переяслав (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2022. С. 406–411.

15. Шапран О. І., Сідіропуло К. М. Методологічні підходи та принципи формування управлінської компетентності майбутніх викладачів закладів вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2022. Вип. 88. С. 218–224. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.44>

16. Budnyk O., Kushniruk S., Tsybulko L., Shevchenko A., Fomin K. Konovalchuk I. Education innovations: new wartime experience of Ukrainian universities. *Journal for Educators, Teachers and Trainers JETT*. 2022. Vol. 13. № 5. 464–471. ISSN: 1989–9572. <https://jett.labosfor.com/index.php/jett/article/view/1043/698> (Web of Science).

17. Derley P., Jose C. Incorporación de las tecnologías de información y comunicación (TIC) durante el proceso de aprendizaje en la educación superior. *Formación universitaria*. 2020. №13(6). P. 95–104. Doi: 10.4067/S0718-50062020000600095.

18. Stoyanova T., Stoyanov P., Remnova A., Kushniruk S., Rakityanska L., Drobyazko S. System-Cluster Technology of e Learning Improvement under Conditions of COVID-19. *Sustainability*, Indexed in SCIMAGO, SCOPUS, Web of Science. 2021. 132, 4024, pp. 1–16. URI : <https://doi.org/10.3390/su132414024>

19. G. Turchynova, T. Aleksienk, S. Kushniruk, S. Karaman, and R. Hladun. Simulation of a Cloud Oriented Learning Environment at an Educational Establishment. *The 36th IBIMA Conference* (Granada, Spain, 4–5 November, 2020). Indexed in SCIMAGO, SCOPUS, Web of Science. 2020. URL: <https://ibima.org/accepted-paper/simulation-of-a-cloud-oriented-learning-environment-at-an-educational-establishment/>

20. Nataliia Huzii, Sergey Yekimov, Svitlana Kushniruk, Sergii Yashanov, Olena Kholodenko. Using a problem-based approach to improve the professional readiness of students of physical and mathematical specialties. *Journal of Physics: Conference Series*. IOP Publishing (Bristol, UK, England). Applied Physics and Cyber-Physical Systems. 2021. Volume 1889 022011. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1889/2/022011> (SCOPUS).

References

1. Azhyppo, O., Korolova, M. (2020). Tekhnolohiia formuvannia upravlinskoï kompetentnosti maibutnixh menedzheriv fizychnoi kultury. [Technology of formation of managerial competence of future managers of physical culture]. *Slobozhanskyi naukovosporyvnyi visnyk*. № 5(79). S. 5–11. doi:10.15391/snsv.2020-5.001 [in Ukrainian].

2. Volotovska, T. P., Tymoshko, H. M. (2021). Eklektychnyi kharakter rozvytku upravlinskoï kompetentnosti u sferi osvity. [Eclectic Character of Development of Managerial Competence in the Sphere of Education]. *Scientific practice: modern and classical research methods*. Vol. 2. R.130–136 [in Ukrainian].

3. Hlushko, O. (2021). Kompetentnisnyi pidkhid v osviti: yevropeïskyi dosvid. [Competence approach in education: European experience]. *Naukovo-pedahohichni studii*. S. 8–21. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2021-5-8-21> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (№ 2145-VIII), pryiniaty Verkhovnoiu Radouiu Ukrainy [Law of Ukraine «On Education»].05.09.2017 [in Ukrainian].

5. Kalinska, O., Sushentsev, O., Ivasyk, I. (2020). Sutnist i struktura osnovnykh poniat upravlinskoï kompetentnosti kerivnyka zakladu profesiinoï osvity. [Essence and structure of the main concepts of managerial competence of the head of the professional education institution]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp 33. T. 1. S. 360–367 [in Ukrainian].

6. Kereksha-Popova, O. V. (2020). Formuvannia upravlinskoï kompetentnosti maibutnykh inzheneriv-pedahohiv u protsesi profesiino-pedahohichnoi pidhotovky [Formation of managerial competence of future engineers-pedagogues in the process of professional and pedagogical training]: dys. ... kand. ped. nauk: sp. 13.00.04 / Berdianskyi derzh. ped. un-t. Berdiansk, 317 s. [in Ukrainian].

7. Kryshchanovych, M., Kryshchanovych, S. (2020). Osoblyvosti formuvannia profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti vykladacha zakladu vyshchoï osvity u providnykh krainakh Yevropy. [Peculiarities of the formation of professional and pedagogical competence of a teacher of higher education in the leading countries of Europe]. *Osvitni obrii*. № 1(50). S. 18–21 [in Ukrainian].

8. Kushniruk, S. A., Bondarchuk, I. M. (2023). Osvitno-profesiine seredovyshche yak intehrovanyi zasib nakopychennia ta vtilennia innovatsiinoho potentsialu vykladachiv i studentiv fakhovoho koledzhu v universyteti. [Educational and professional environment as an integrated means of accumulation and implementation of innovative potential of teachers and students of professional college at the university]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova*. Ser. № 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Vyp. 91. S.145–150 [in Ukrainian].

9. Kushniruk, S., Leshchenko, N. (2023). Formuvannia upravlinskoï kompetentnosti maibutnoho vykladacha ZVO z vykorystanniam innovatsiinykh osvitnykh tekhnolohii. [Formation of managerial competence of the future teacher of higher education institutions with the use of innovative educational technologies]. *Osvitno-naukovyi prostrir : naukovyi zhurnal*. Vyp. 4 (1–2023) / Ukrainskyi derzhavnyi universytet imeni Mykhaila Drahomanova [hol. red. d-r ped. nauk, prof. Matvienko O. V.]. Kyiv : Vydavnytstvo Lira-K, S. 92–100 [in Ukrainian].

10. Kushniruk, S., Kushniruk, I. (2024). Pedahohichna fasylytatsiia yak neobkhdna skladova efektyvnosti vprovadzhennia tekhnolohii hrupovoï diialnosti. [Pedagogical facilitation as a necessary component of the effectiveness of the implementation of group activity technologies]. *Suchasna osvita: stratehii ta tekhnolohii navchannia molodi i doroslykh: zb. nauk. pr. / za red. O. I. Shapran i Yu. P. Shaprana*. Pereiaslav (Kyiv. obl.): Dombrovska Ya. M., S. 269–278 [in Ukrainian].

11. Sidropulo, K. M. (2021). Formuvannia upravlinskoï kompetentnosti pedahohiv u zakladakh osvity z vykorystanniam tekhnolohii upravlinnia. [Formation of managerial competence of teachers in educational institutions using management technologies]. *Stratehii ta tekhnolohii navchannia molodi i doroslykh: zb. nauk. pr. Pereiaslav* (Kyiv.obl.): Dombrovska Ya.M., S. 221–227 [in Ukrainian].

12. Suslikov, L. M., Studeniak, I. P. (2020). Upravlinnia naukovymy proiektamy: elektronnyi navchalnyi posibnyk. [Upravlinnia naukovymi proektyami [Management of

scientific projects: electronic textbook]]. Uzhhorod: DVNZ «UzhNU», 409 с. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/28778> [in Ukrainian].

13. Tarasiuk, Yu. M. (2020). Formuvannya upravlinskoi kompetentnosti u protsesi profesiinoi pidgotovky maibutnikh fakhivtsiv iz viiskovoho upravlinnia. [Formation of managerial competence in the process of professional training of future specialists in military management]. *Teoriia i metodyka profesiinoi osvity*. Vyp. 26. S. 164–167 [in Ukrainian].

14. Shapran, O. I., Sidiropulo, K. M. (2022). Profesiina pidgotovka maibutnikh vykladachiv vyshchoi shkoly do upravlinskoi diialnosti zasobamy tekhnolohii upravlinnia konfliktamy. [Professional training of future teachers of higher school to managerial activity by means of conflict management technologies]. *Suchasna osvita: stratehii ta tekhnolohii navchannia*: zb. nauk. prats / nauk. red. O. I. Shapran. Pereiaslav (Kyiv. obl.): Dombrovska Ya. M., S. 406–411 [in Ukrainian].

15. Shapran, O. I., Sidiropulo, K. M. (2022). Metodolohichni pidkhody ta pryntsypy formuvannya upravlinskoi kompetentnosti maibutnikh vykladachiv zakladiv vyshchoi osvity. [Methodological approaches and principles of formation of managerial competence of future teachers of higher education institutions]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedagogichni nauky: realii ta perspektyvy*. Vyp. 88. S. 218–224. DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2022.88.44> [in Ukrainian].

16. Budnyk, O., Kushniruk, S., Tsybulko, L., Shevchenko, A., Fomin, K. & Konovalchuk, I. (2022). Education innovations : new wartime experience of Ukrainian universities. *Journal for Educators, Teachers and Trainers JETT*, Vol. 13. № 5. 464–471. Retrieved from: <https://jett.labosfor.com/index.php/jett/article/view/1043/698> [in English].

17. Derley, P., Jose, C. (2020). Incorporación de las tecnologías de información y comunicación (TIC) durante el proceso de aprendizaje en la educación superior. *Formación universitari*. №13(6). P. 95–104. Doi: 10.4067/S0718-50062020000600095. [in English].

18. Stoyanova, T.; Stoyanov, P.; Remnova, A.; Kushniruk, S.; Rakityanska, L.; Drobyazko, S. (2021). System-Cluster Technology of e Learning Improvement under Conditions of COVID-19. *Sustainability*, Indexed in SCIMAGO, SCOPUS, Web of Science. 132, 4024, pp. 1–16. Retrieved from: <https://doi.org/10.3390/su132414024> [in English].

19. G. Turchynova, T. Aleksienk, S. Kushniruk, S. Karaman, and R. Hladun. (2020). Simulation of a Cloud Oriented Learning Environment at an Educational Establishment. *The 36th IBIMA Conference* (Granada, Spain, 4–5 November, 2020). Indexed in SCIMAGO, SCOPUS, Web of Science. Retrieved from: <https://ibima.org/accepted-paper/simulation-of-a-cloud-oriented-learning-environment-at-an-educational-establishment/> [in English].

20. Nataliia Huzii, Sergey Yekimov, Svitlana Kushniruk, Sergii Yashanov, Olena Kholodenko. (2021). Using a problem-based approach to improve the professional readiness of students of physical and mathematical specialties. *Journal of Physics: Conference Series*. IOP Publishing (Bristol, UK, England). Applied Physics and Cyber-Physical Systems. 2021. Volume 1889 022011. <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/1889/2/022011> (SCOPUS) [in English].

АНОТАЦІЯ

Узагальнення наукових здобутків, висвітлених на сторінках сучасних психолого-педагогічних праць, уможливило сформулювати тлумачення таких понять, як «компетентність», «професійна компетентність фахівця», «управлінська компетенція майбутнього офіцера тактичного рівня» та «управлінська культура як інтегральна якісна характеристика особистості».

Виокремлено й науково обґрунтовано складники (компоненти) професійної компетентності майбутніх офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки, а саме: методологічний, нормативно-правовий, управлінський (менеджерський), проєктувальний, науково-дослідний, дидактичний, комунікативний.

На основі аналітичного підходу проаналізовано висвітлені у науково-педагогічних працях компоненти структури управлінської компетентності офіцерів тактичного рівня у процесі фахової підготовки. У ході дослідження виокремлено такі компоненти структури управлінської компетентності та її показники у майбутніх офіцерів тактичного рівня, а саме: мотиваційний – усвідомлення власних пріоритетів, схильність до певного стилю керування, вміння чітко прогнозувати цілі та завдання управлінської діяльності; когнітивний – наявність комплексу теоретичних педагогічних знань, здатність ухвалювати виважені й обґрунтовані управлінські рішення, підготовленість до застосування інформації у вигляді технологій управлінської діяльності; діяльнісний – уміння планувати й організовувати освітній процес у ЗВО (керувати своїм часом і часом студентів), застосовувати інноваційні освітні технології в управлінській діяльності, а також вирішувати конфлікти; здатність працювати в команді; особистісний – самоаналіз, адекватна оцінка та рефлексія власної діяльності, поведінки інших, їх корекція; здатність до постійного професійного вдосконалення; оволодіння сукупністю особистих і професійних якостей характеру, що проявляються в індивідуальному стилі управління.

Ключові слова: компетентність, управлінська компетентність, фахівець, майбутній офіцер тактичного рівня, структура, компонент.